

О ТОПОНИМУ ХЕРЦЕГ-НОВИ

Састав ове сложенице није прост, па се на први мах не види нека логичка веза између њена два дела. Тек кад се узме у обзир да се под придесвом *нови* подразумева синтагма *нови град*, сложеница постаје јаснија, али још остаје атрибут *херцег* (нем. Herzog — „војвода“) који се логички не слаже с именицом град, јер се односи на људе а не на градове. Међутим, ни ову компоненту не треба схватити дословно. Она је постала најпосом од посвојног придева *херцегов*, што се види из историје постанка ове речи.

Као што је познато ово место добило је име по херцегу Стјепану Вукчићу који је обновио и побољшао утврде града. До скраћивања *херцегов* у *херцег* дошло је ханолошком дисимилацијом због понављања истих гласова у овој речи -ов-ов, а и иначе у сложеним речима гласовни се састав често скраћује. Дакле, читава синтагма из које је настао овај назив гласила је или се замисљала: *Херцег-нови град*.

Што се тиче атрибута *херцег* сигурно је да се почео употребљавати од времена Стјепана Вукчића будући да је он носио ту титулу. Што се тиче компоненте *нови* може се мислити, као што је у науци и примљено, да је и тај назив постао у то време, јер ово изгледао нови град према његовом старијем изгледу, али није искључено да се тај назив и раније употребљавао за овај град са утврдом, тадањи *Свети Стефан*, који је „основао“ Твртко, јер се и пре тога ту могло налазити неко мање насеље са барем примитивним грађевинама, према којима је ово ново саграђено већ тада могло добити у народном говору име Нови.

Ово се може претпоставити кад се узме у обзир да је Херцег-Нови на важном месту где се од давнина састају путеви из залећа и са страна, а народу је, особито сточарима, одувек била потребна међу осталим и со ради конзервирања меса као и за употребу у јелу (упореди о томе сачуване писмене уговоре које су дошнје правилни млетачки представници са Црногорцима у Котору). Реч град, како је познато, имала је у то доба много шире значење него данас, означавала је и мале грађевине, утврде

и др. Име Свети Стефан по својој гласовној форми казује само да се употребљавало у књижевном, службеном језику, а не доказује да се употребљавало у народном, јер глас *ф* није тада у њему постојао, због чега се у речима примљеним из страних језика изговарао као *п* или *в*, па и као *хв* (Стјепан, Шћепан, Стеван), а у народним умотворинама то име за ово место није оставило трага. Међутим у другачијој форми оно је оставило траг у топономастици. То је име локалитета Сушћепан, које се налази више Игала. Почетно су- у овој речи постало је од ранијег *sanct*, *сан* (лат. *sanctus*) као у другим познатим именима места која су добила име по цркви. И у време када је Твртко основао град ту је вероватно још била црква по којој је овај локалитет добио име, а по њој и нови град. Траг романског језика у овој речи сведочи о постојању ранијег романског насеља у овом крају.

Ова реч писала се и у форми *Херцегнови*, тако је записана и у Рјечнику Југославенске академије. Под утицајем књижевног језика говорило се и *Херцегнови*, али је обичнији изговор *Ерцегнови*, а и *Рцегнови*, али је највише у употреби проста форма *Нови*, подржавана из ње изведеним речима: новски-а-о, Новљанин, Новкиња, Новљанка:

Порасла је у Пови паранча,

Гојила је Новкиња дјевојка (народна пјесма, Вук Караџић, књ. VI, стр. 534).

Соко лети окодо Новога (исто, 468).

И експлицитно Његошеви стихови из Горског вијенца:

Нови Граде, сједиш на крај мора...